

Európa fordít

Halma-találkozó Balatonfüreden

Fordítani muszáj, de nem mindig könnyű – foglalnánk össze annak a műfordításról rendezett konferenciának a tanulságait, amelyet az európai irodalmi központok egyesülete rendezett április végén Balatonfüreden. A 27 alkotó- és fordítóházat tömörítő úgynevezett HALMA tagja a találkozónak helyet adó füredi fordítóház, azaz a Rácz Péter vezette Magyar Fordítóház Alapítvány is. Az évente kétszer különböző országokban találkozó egyesület, amelyet a német Bosch alapítvány támogat a halma táblajátékról kapta a nevét, ahol a nyerő a leghamarabb éri el a másik térfelet.

Az irodalmi fordítók és az irodalmi műhelyek vezetői több találkozón beszéltek arról, hogyan lehet a különböző kultúrákat minél jobban megismertetni egymással. A világirodalmat a fordítók írják, idézte José Saramago portugál író bölcsességét *Budai Katalin* szakállamtitkár A magyar irodalom helye Európában című megbeszélésen. Az irodalmi fordítás szinte egyidős az írásbeliséggel. Már a rómaiak is fordították a görögöket, majd a legtöbb nemzetnél akkor virágzott a fordítás, ha el akartak sajátítani egy kultúrát. Mára több oka van az irodalmi művek fordításának, hallottuk azon a beszélgetésen, amelyen *Selyem Zsuzsa* kolozsvári író, szerkesztő, *Márton László* író, *Csordás Gábor* író, a Jelenkor kiadója és *Földényi F. László* esszéista, mindannyian fordítók, vettek részt. A műfordítás szellemi szabad-

ságot is ad, nem véletlen, hogy a sztálinizmus alatt rengeteget fordítottak a magyar írók. Nagyon nagyszámú volt a világirodalmi művek kiadása a hatvanas- hetvenes években, az volt az aranykora a világirodalmi alkotásnak, ezért az elmúlt húsz évben régi klasszikusokat nem kellett felfedezni. Persze vannak, akik hiányoznak, pl. Proustot is most fordítják, és bizony vannak, akiket érdemes lenne újra magyarra átültetni, mert

ihoz meg kellett találni a megfelelő magyar nyelvet. Egyébként minden nagy nyelven érződik, hogy honnan fordítottak sokat, nem véletlen a magyaron érezhető németes hatás sem. Ne legyenek illúzióink, teljesen nem átjárhatóak a kultúrák. Egyes sajátosságokat nem lehet minden korban átvenni. Nem mindig érti meg egy francia vagy angol, ahogy Babits mondta, a magyar lelkét, és ugyanez igaz fordítva is, de persze ez idő-

A fordítók között talákoztunk Yu Ze Min kínai fordítóval is, aki Magyarországon dolgozó orvosként kezdett az óriási piacú Kínába Esterházy regényt fordítani, előbb *Az egy nő*, majd most a *Hrabal* könyve címűt. Mint mondta az 50-60-as években sok magyar könyv jelent meg kínaiul, de kétségtelenül Petőfi Sándor volt az igazi áttörés, hiszen Petőfit már a húszas években fordították. Egyébként Kína igen jelentős piac, hiszen a legkisebb példányszám is tízezer körül, ha megjelenik valami magyarul, mondta a magyart nehéz kihívásnak tekintő Yu Ze Min.

nem mindig találták el az idegen nyelvű szöveget néha önhibájukon kívül a fordítók. Sikeres csak akkor lehet egy szöveg átültetése, ha megvan hozzá a magyarban is az a nyelv, háttérország, ahonnan az idegen szöveg kikerül. Például a német Handkét sokan fordították, de nem lett sikeres, mert az a fajta német kultúra nem volt ismert nálunk. Ugyanakkor sok műfordítással új magyar nyelvi horizontot is teremthetnek, például Kleistet sokan fordítottak, de szándékoltan hibás” mondata-

vel változhat, sorolták az érdekes példákat a beszélgetés résztvevői.

Hogy hogyan lehet átültetni irodalmi művet sikeresen más nyelvre is, bár az tagadhatatlanul egy új szöveg lesz, jó példa *Esterházy Péter*, aki Németországban több irodalmi díjat is kapott németül megjelenő műveiért. Esterházy a füredi Halma találkozón Hahn-Hahn grófnő pillantása című több nyelvre is lefordított regényéből olvasott fel a Kisfaludy Galériában.

Csorba Kata